

אחרי 800 שנה

בישיבת ההסדר "אור וישועה" הוציאו לאור באחרונה מהדורה מחודשת של "משנה תורה", מפעלו הגדול של הרמב"ם • מטרת המיזם, שבו לקחו חלק תלמידים בתקופת השל"ת, הייתה להיצמד כמה שיותר למשנתו האותנטית של הרמב"ם, לאחר שבמהלך השנים נתגלו לא מעט שיבושים בהוצאות השונות • עיון בהלכות הנידונות בפרק "מלכים ומלחמות" מוכיח: הרמב"ם רלוונטי גם היום • בכתביו מצויות תשובות לשאלות רבות, מסוגיית השמדת האויב לאחר שכתור, ועד "חישוף" עצים

וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יחפר ולא יחשב לא באשתו ולא בכניו, אלא ימחה זכרם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה. וכל המתחיל לחשב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה (פרק שביעי הלכה ט"ו).

"הרמב"ם אפילו מבטיח ללווחם האמיץ שבכוונתו לקדש את ה' בלבר 'שלא ימצא נזק ולא תגיעו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל'. מהבחינה הזאת, הרמב"ם הוא בהחלט מהפכן. גם בחזון שלו שהוא מנחה חייל איך להילחם. זה לא נעשה לפניו וגם לא מאות שנים אחריו".

יש סוגיות בענייני מלחמה שניתן להשליך אותם לימינו? "בוודאי! יש פה הלכות מנהיגות איך המלך, או מי שנלחם – בימינו הרמטכ"ל – צריך לנהוג: 'כדרך שחלק לו הכתוב כבוד גדול, וחייב הכל בכבודו, כך ציווה להיות לבו וקרבו שפל וחלל... לעולם יתנהג בענווה יתירה' (הלכות מלכים פרק שני, הלכה ו').

פרק שני, הלכה ו'. "לצד ההוראה כיצד על הלוחם להכין עצמו לקראת היציאה לשדה קרב מבחינה רוחנית ופסיכולוגית, מוצגות גם הלכות על החשיבות בעצם הישיבה בארץ ועל מלחמה ושלום.

"אין עושים מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו לשלום", כותב הרמב"ם בהלכה הראשונה של הפרק השישי. עם זאת, השלום אליו מטיף הרמב"ם הוא לא זה המקובל במונחים של היום. מבחינתו של הרמב"ם, "שלום" פירושו אכן ויתורים, אבל דווקא של האויב. "אם השלימו וקיבלו שבע מצוות בני נח שנצטוו בני נח עליהן אין הורגים מהם נשמה, והרי הם למט", נאמר בהמשך ההלכה.

הלכה מעניינת נוספת נוגעת למצור על כוחות האויב. "כשצדין על עיר לתפשה אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה אלא משלוש רוחותיה, ומניחין מקום לבורח ולמי שרוצה להימלט על נפשו".

וגם ארגוני הירוקים יכולים לחזק את תפיסתם בעמדותיו של הרמב"ם. "אין קוצצין אילני מאכל שחוק למרינה ואין מונעין מהם אמת מים עד שיבשו. וכל הקוצץ – לוקה", הוא כותב. לעומת זאת, את עצי הנוי ועצי הפרי הוקנים שמפריעים בשעת מלחמה – מותר לכוות.

יותר משנתיים של עבודה

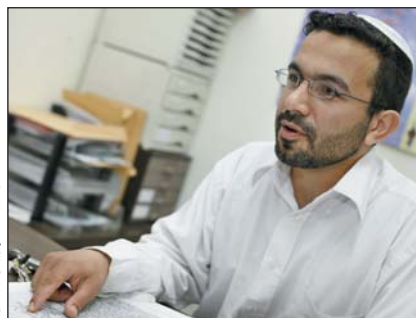
חלק מהעמלים במיזם המקיף של ישיבת "אור וישועה" הם תלמידים הנמצאים בתקופת השל"ת (שירות ללא תשלום), שבו הם שבים לתלמודם לאחר השירות הצבאי הפעיל.

מקבילי הוא שיום את הרעיון וגייס את הישיבה למטרה הזו. "כבר שנים אני חולם על הפרויקט הזה", הוא מגלה. "תמיד הפריע לי ש'משנה תורה' נמצא בחבילות של ספרים. אחרי שהחלטתי שאני רוצה להוציא את הספר בכרך אחד ומדויק – אז התחילה העבודה הגדולה. נעורנו כאן ב-40-50 איש במשך יותר משנתיים. כל האנשים שסייעו בהכנת הספר – ואני ביניהם – עשו את העבודה בהתנדבות. צריך להגיד גם שכל הפרויקט הוכנס למחשב, כולל ההשוואות בין כתבי היד השונים".

עוד דבר שמייחד את מהדורת הישיבה הוא בכך שהספר נקי מפרשנים. "צלצל אליי רב צעיר", מספר מקבילי, "ואמר לי: 'סוף-סוף יכולתי לסיים את הלכות אישות, תמיד הפרשנים מסכיבים תוקעים אותי'".

"בשהרמב"ם כתב את הספר עמדה לנגד עיניו בעיה גדולה: האוסף האין-סופי של התורה שבעל פה. ללמוד את כל התלמוד זה מפעל חיים, או איזה ספר אדם ילמד? הוא כתב ספר כדי שכל אחד יוכל להקיף את כל התורה שבעל פה. 20 דקות למידה ביום – ואתה מסיים את הרמב"ם תוך שלוש שנים".

פנחס וולף

צילום: עמוס חלמון

יוחאי מקבילי. "חלמתי שנים על הפרויקט"

בעם היהודי יש קונפליקטים מוסריים תמידיים. מהם התנאים לפתוח במלחמה, כיצד עושים שלום עם האויבים, מהי הדרך הנכונה ביותר להתמודד עם האויב בשעת מלחמה. אם נשליך את הבעיות המוסריות לימינו – האם נכון להפציץ בניין שבאחת מקומותיו ממוקמת מפקדה של ארגון טרור שפועל באותו הרגע נגד ישראל, אך ביתר קומותיו מתגוררים אזרחים חפים מפשע. מי שניסה לתת תשובות

לשאלות הקשות שמייצרת המלחמה היה הרמב"ם (הרבי משה בן-מימון). ב-800 השנים שחלפו ששקד הרמב"ם על הלכותיו עברו ספריו גלגולים רבים, מה שיצר טעויות רבות והתפלמסויות על לא כלום. כעת עשוי הרבר להשתנות.

ישיבת ההסדר "אור וישועה" בחיפה הוציאה לאור את מפעלו ההלכתי הגדול של הרמב"ם, "משנה תורה", בכרך אחד בן 1,000 עמודים. ההוצאה החדשה ערוכה בקפידה ואומרה לעשות סדר בכל הנוגע לוויכוחים הקטנים שנוגעים למשנתו הנרחבת.

"היו הרבה מאוד שיבושים, אפילו בזמנו של הרמב"ם", טוען מנהל הפרויקט, יוחאי מקבילי. "הגיע לידדי 'כתב יד אוקספורד', מתקופתו של הרמב"ם. זה אחד מכתבי היד המשובחים ביותר, וגם בו יש מאות טעויות.

"קח לדוגמה את 'הלכות מלכים ומלחמות', ממשיך מקבילי. "במהדורת 'ילנא', הפרק הזה נקרא 'הלכות מלכים ומלחמותיהם'. לכאורה, זה לא משמעותי, אבל כשאתה אומר 'מלחמותיהם' – הכוונה היא המלחמות של המלכים, מה שלא נכון. המלחמות הן תמיד של העם. דוגמאות כאלו יש המון. מה שרציני לעשות זה להוציא אותו בלי פירושים. רמב"ם נקי ומדויק".

לטענת מקבילי, גם תמונתו המפורסמת של הרמב"ם על שטרות השקל הישראלי בעבר אינה אמينة, ובכלל לא ניתן לדעת את זה אכן דמות דיוקנה האמיתית, כיוון שהציורים שורבטו רק מאות שנים לאחר פטירתו.

לא היה קונצנזוס

עוד בחייו ועל אף הכבוד הגדול שרחשו לו, לא כל ספריו ופסיקותיו היו לקונצנזוס. ספרו הפילוסופי "מורה נבוכים" עורר מתנגדים רבים ותקיפים ואת "ספר המדע" שלו אף העלו באש. לא מן הנמנע שגם על הלכות "מלכים ומלחמות" יהיו חולקים.

"היום, יש הרבה מקום לדון אם ההלכות רלוונטיות או לא, אבל החשיבה שלהן היא בוודאי רלוונטית", אומר מקבילי. "כלומר, שביל המחשבה שהרמב"ם מנסה להוביל אותך אליו. ההלכות באות לעצב את החיים שלך. להפוך את התורה לתורת חיים".

"בשבילי, הרמב"ם בהלכות מלכים זה אחד הרברים המדהימים", אומר מקבילי. "הוא כותב את זה תחת שלטון מוסלמי לפני 800-850 שנה. הוא רואה מול עיניו חייל ומודריך אותו. 'מאחר שייכנס אדם בקשרי המלחמה, ישען על מקווה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל איחוד השם הוא עושה מלחמה,

כתב ידו של הרמב"ם בערבית-יהודית